

CITESC, DECI DEVIN

Ivan PILCHIN,
redactor-șef

Cred că va suna cumva paradoxal, dar, judecând la rece, este destul de greu să scrii astăzi despre lectură și despre cărți. Și asta pentru că, pe de o parte, există riscul să luneci, uneori inevitabil, în formulări aforistice, sensibilizante și motivaționale, într-o pledoarie șablonată și patetică pentru o lectură aproape necondiționată, impunând o valoare apriorică oricărei cărți și oricărui text. Pe de altă parte însă există și riscul declanșării unui discurs emoționant, entuziast și extrem de personalizat, trădând propriile bucurii, suferințe sau obsesii bibliofile, expunând relația ta intimă, organică și subtilă cu biblioteca din propria casă sau cu cea din comunitate și cu tot ce-ți oferă aceasta.

Problema, așadar, constă în a găsi un echilibru între o pledoarie pompoasă și generalizantă și un discurs reduționist, împătimit, bazat pe gusturi și dispoziții subiective. Căci, se pare că a vorbi despre lectură înseamnă, de fapt, a vorbi de fiecare dată despre lectura unei anumite cărți, a unui anumit autor sau a unui anumit text. Doar în acest caz pledoaria pentru lectură poate fi credibilă. În caz contrar, ea ar suna dogmatic.

Abordarea de acest tip a subiectului lecturii nu e deloc întâmplătoare sau voit polemică. Dimpotrivă, este una cât se poate de firească și necesară. Argumentele în favoarea unei detașări de un discurs pentru o lectură necondiționată, dar și instituționalizată, sunt cât se poate de substanțiale și reies din însăși trăsătura definitorie a culturii moderne, în care secularizarea, liberalizarea și democratizarea actului și produsului cultural au devenit elemente, în esență, fundamentale.

Secularizarea, liberalizarea și democratizarea s-a produs și în sfera lecturii. Dacă e să ne amintim de clasificarea lui Nicolae Manolescu din *Lectura pe înțelesul tuturor*, care distingea epoci „religioase”, având *cultul Cărții*, și epoci „laice”, având *cultul*

cărților, al bibliotecii, putem, fără îndoială, să afirmăm că facem parte din „civilizația cărților și bibliotecilor” și că suntem, în consecință, niște produse ale „galaxiei Gutenberg”. Diversificarea și multiplicarea lecturilor, în epoca postmodernă, a distrus singularitatea dogmatică a Cărții, punând sub semnul întrebării calitatea cititului. Dar și Cartea (una singură) poate să compromită lectura prin însăși limitele și restricțiile pe care i le impune. În ambele cazuri (cel al Cărții și al cărților), de altfel, extreme, vorbim despre necesitatea armonizării raportului deja menționat dintre *diversitatea și calitatea lecturii*.

Pe de altă parte, instituțiile infodocumentare moderne, pornind de la același principiu al diversității, tind tot mai mult să devină atotcuprinzătoare, oferind cititorilor avalanșe de date și informații incomensurabile cu posibilitățile și capacitățile omului de a le asimila. Ieșirea din acest cerc contradictoriu ar putea fi *discernământul lecturii*, soluția, conform căreia *lectura nu este un scop în sine, ci un instrument* de cunoaștere și devenire individuală. Cu atât mai mult, cu cât, așa cum atenționa și Erich Fromm în *Arta de a iubi*, bunurile spirituale, pe lângă cele materiale, în epoca modernă, tot mai evident sunt incluse circuitul ofertei și consumului: cărțile, filmele, spectacolele, operele de artă, produsele alimentare sau articolele de design și vestimentație fac parte din „asortimentul” unei piețe orientate spre a satisface investițiile (financiare, intelectuale, afective) sau plăcerile individului, spre a-i confirma sau reformata statutul social și percepția celor din jur. Și asta într-un regim de deficit constant al timpului.

Cum e posibil, în ultimă instanță, să depășim perspectiva lecturii ca o formă de consum? Mai întâi, să vedem în ea, așa cum zicea profesorul Mircea Martin într-o conferință recentă, o formă de „continuitate și solidaritate culturală” care face valabil și viabil proiectul umanist al civilizației moderne. În al doilea rând, să vedem în lectură o formă de realizare a proiectului existențial al individului. Așa cum scria și J.-P. Sartre, în *Existențialismul este un umanism*, „omul nu este altceva decât ceea ce face din el însuși”, căci omul mai întâi „se ivește în lume și după aceea se definește”. Cu alte cuvinte, parafrazându-l pe Sartre, dar și pe Descartes, *citesc, deci devin* sau *citesc, deci mă definesc*. Pentru că, oare nu căutăm noi în lectură o șansă de a deveni mai buni, mai înțelepți, mai empatici? Mai fericiți, cum sugera și J.L. Borges. În fine, citând din *Întru lauda cititului și scrisului* de Mario Vargas Llosa, un discurs

de acceptare a Premiului Nobel pentru Literatură, nu putem să nu fim de acord cu faptul că cititul, ca și scrisul „este un mod de a protesta împotriva insuficiențelor vieții, un mod de a trăi viețile multiple pe care am fi dorit să le avem, când de fapt nu dispunem decât și abia de una sigură”.

Rămâne un prilej de bucurie faptul că în *Anul lecturii 2020* Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău vine cu un șir de programe comunitare de lectură, fiind astfel un factor activ în devenirea intelectuală și culturală a comunității. Impactul calitativ și nu doar cantitativ al programelor și evenimentelor dedicate cărții și cititului, implementate de Biblioteca Municipală, cu siguranță, va rezulta, în timp, în schimbări și salturi esențiale în viața și activitatea chișinăuienilor.